

VAN GEVAŞ İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:
2026/25

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 13/4/2026 tarihli ve 2026/347 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

KISALTMALAR	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	2
A. Van Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri.....	3
B. Yol Döndü Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri.....	7
III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	10
A. Değerlendirme	10
B. Tavsiyeler	11
1. Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	11
2. Yoldöndü Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	12

- AİÖK/CPT** : Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
- cm** : Santimetre
- m²** : Metrekare
- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK): 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak TIHEK'in görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendi uyarınca Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM): *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Suç işlediği şüphesi somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 99'uncu maddesine göre; *“gözültüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözültü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözültüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözültüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözültüne Alma ve İfade Alma Yönetmelik'inin 4'üncü maddesine göre

nezarethaneler; “*şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri*” ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek TIHEK’in görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TIHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

7. Anılan görevin icrası kapsamında, 19/8/2025 tarihinde Van Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığı¹ Nezarethanelerine habersiz bir ziyaret gerçekleştirilmiştir Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ..., ..., Hâkim ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ... ve ...ile Sağlık Teknisyeni ... yer almıştır.

8. Ziyaret, Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığı yetkilileri ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede; TIHEK’in UÖM görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış, Komutanlık ve faaliyetleri ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından Heyet, Komutanlığa bağlı nezarethaneleri incelemiştir. Ziyaret bitiminde İdare ile son bir toplantı yapılmış; ilk tespit ve gözlemler paylaşılmış, ziyaret sonrası hazırlanacak raporun İdare ve ilgili kurumlarla paylaşılarak tavsiyelerin takip edileceği ve takip ziyareti de yapılabileceği bilgisi verilmiş olup ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 30/12/2024 tarihli ve 2024/1310 sayılı kararı ile Başkanlık Makamınının 30/7/2025 tarihli ve 53819 sayılı oluruna istinaden 19/8/2025 tarihinde Van Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

¹ Bundan sonra Komutanlık olarak ifade edilecektir.

A. Van Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri

10. Komutanlık hizmet binası 1998 yılında inşa edilmiş ve aynı yıl hizmete açılmıştır. Komutanlık, 65.939 metrekare (m²) açık alan üzerinde 1.835 m² kapalı alanda faaliyet göstermektedir. Komutanlığın ilçe merkezine uzaklığı 2 kilometre (km) olup toplu taşıma ile ulaşım mümkün değildir.

11. Bodrum katta yer alan nezarethane odalarına yalnızca merdivenler aracılığıyla erişim mümkün olup bina içerisinde asansör veya engelli rampası bulunmamaktadır.² Yapılan görüşmede, Komutanlık binasının oldukça eski olduğu ve bu nedenle altyapı çalışmalarına uygun olmadığı belirtilmiş; nezarethanede bugüne kadar ortopedik engelli bireyin kalmadığı ifade edilmiştir. Rapor yazım sürecinde, Komutanlık girişine engelli rampası ile giriş katına engelli tuvalet ve banyosunun yapılmış olduğu belirtilmiş ve ilgili fotoğraflar Kurumumuzla paylaşılmıştır. Nezarethanelerin bulunduğu alana fiziki yapının elvermemesi nedeniyle engelli erişimi sağlanamadığı belirtilmiştir.

12. Nezarethaneler hizmet binasının bodrum katında yer almaktadır. Her bir nezarethane odasının standartlara uygun olarak 300 santimetre (cm) genişliğinde, 285 cm uzunluğunda ve 290 cm yüksekliğinde olduğu ölçümlerle belirlenmiştir.

13. Komutanlık bünyesinde cinsiyete göre ayrılmış 3 nezarethane odası bulunmaktadır. Her bir nezarethane odası tek kişiliktir. 2 odanın erkeklere, 1 odanın ise kadınlara tahsis edildiği görülmüştür.

14. Her bir nezarethane odasında; yere sabitlenmiş, üzerinde siyah renkte vinleks ile kaplı silinebilir sünger mevcut olan, yatmaya ve oturmaya müsait, kapasite sayısı kadar oturak bulunmaktadır.³ Komutanlıkla yapılan görüşmelerde, tutuklu sayısının fazla olması durumunda İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne ait nezarethanelerin kullanıldığı ifade edilmiştir.

² Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, (AİÖK) Standartları, Nezarethane, CPT/Inf (92) 3, para.43: “Bir polis hücre (veya bir başka tür gözaltındaki kişinin / mahkûmun kalacağı yer) için makul büyüklüğün ne olduğu zor bir sorudur. Böyle bir değerlendirme yaparken göz önünde bulundurulması gereken birçok faktör vardır. Ancak CPT heyetleri bu konuda genel kuralları belirleme ihtiyacı hissetmişlerdir. Birkaç saatten daha uzun süreli kalışlar için tek kişilik polis hücrelerinin değerlendirilmesinde halen kullanılan (asgari standart değil, arzu edilen düzey olarak görülen) kriterler şunlardır: 7 metrekare civarında, duvarlar arasında 2 metre veya daha çok, tavan ve taban arasında 2.5 metre mesafe olan yerler.” Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin “Nezarethane ve ifade alma odası” başlıklı 25'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; “Nezarethaneler en az 7 metrekare genişliğinde, 2,5 metre yüksekliğinde ve duvarlar arasında en az 2 metre mesafe olacak şekilde düzenlenir. Yeterli doğal ışıklandırma ve havalandırma imkânları sağlanır. Ancak, şüpheli sayısının çokluğu sebebiyle nezarethane imkânlarının yetersiz olması durumunda, nezarethaneler için öngörülen fizikî şartlara sahip başka yerler de kullanılabilir.”

³ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmelik'inin “Nezarethane ve ifade alma odası” başlıklı 25'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; “Nezarethanelerde gözaltına alınan kişilerin yatmaları ve oturmaları için yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulundurulur.”

15. Ziyaret tarihinde nezarethanede tutulan⁴ bulunmamaktadır.

16. Nezarethane odalarında acil çağrı butonlarının olduğu görülmüştür. Tutulanların acil durum butonuna basarak nöbetçi personel ile iletişime geçtiği öğrenilmiştir.

17. Nezarethanede kapasitesiyle eşit sayıda battaniyenin hazır bulundurulduğu, battaniyelerin temiz durumda olduğu ve kişilerin kendilerine zarar vermelerinin önlenmesi için kenar lastiklerinin kesilmiş olduğu görülmüştür.⁵

18. Nezarethane odalarının yapay aydınlatmasının koridorda yer alan lambalarla, doğal aydınlatmasının ise oda içerisinde bulunan parmaklıklı pencerelerden alınan gün ışığı ile sağlandığı görülmüştür. Ancak söz konusu pencerelerin dışarıyı görmeyi engelleyecek nitelikte bir malzeme ile kaplı olması nedeniyle odaların doğal aydınlatmasının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir.⁶

19. Nezarethane odaları içerisinde tuvalet, banyo ve lavabo bulunmaktadır. Tuvalet ve banyo bölümü, kapı ile yatma/oturma alanından ayrılmıştır. Yapılan incelemede, tuvalet ve banyo alanlarının kamera açısında olmadığı⁷ bununla birlikte tuvalet ve banyoya ortadan bölmeli çift kanatlı kapıdan giriş sağlandığı, kapı kanatlarının içerideki kişinin rahatlıkla görülebileceği şekilde aralıklı olduğu ve bu nedenle mahremiyetin sağlanamadığı anlaşılmıştır.

20. Tutulananın kendisine zarar vermesini önlemek amacıyla banyo duş başlığı ve hortumunun çıkarıldığı görülmüştür. Tuvalet ve lavabo musluklarının akar vaziyette olduğu, ancak banyo ve tuvalet alanlarının engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı gözlemlenmiştir.

21. Nezarethanedeki banyo ve lavabolarda sıcak su bulunmadığı görülmüştür. Komutanlık tarafından, nezarethanelerde yaz aylarında sıcak su hizmetinin olmadığı, kış aylarında ise kalorifer sisteminin devreye girmesiyle birlikte sıcak su sağlandığı ifade edilmiştir.⁸

⁴ Nezarethanelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca “tutulan” ifadesi kullanılacaktır.

⁵ Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK)’ne göre; “(...) nezarete gece kalmak zorunda olan kişilere temiz şilte ve battaniye verilmelidir. (...)” Bkz. AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) - Rev. 2010, s. 7, para. 42

⁶ Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) madde 14’e göre; *Mahpusların yaşamaları ve çalışmaları istenen yerlerde, a) Pencereler, mahpusun gün ışığında okuyabilmesine veya çalışabilmesine imkan verecek yeterli büyüklükte ve havalandırma tertibatı yapılmış olsa da temiz havanın girebileceği bir biçimde tertip edilir. b) Mahpusun okuma veya çalışması için, görme yeteneğine zarar vermeyecek ölçüde yeterli aydınlatma sağlanır.*

⁷ “(...) nezaretteki kişiler mahremiyete uygun şartlarda tuvalet imkânına ve yıkanmak için uygun şartlara sahip olmalıdır. (...)” Bkz. AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) - Rev. 2010, s. 13, para. 47.

⁸ AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002), s. 8, para. 42. “(...) Nezaretteki kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkânlarına sahip olmalıdır. (...)”

22. Tuvalet ve banyo bölümünde sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu, şampuan gibi ürünlerin bulunmadığı görülmüş, bu ürünlerin ihtiyaç halinde tutulanlara verildiği ifade edilmiştir. Bölümde yapılan incelemede tuvalet ve banyoların genel olarak temiz olduğu görülmüştür.

23. Nezarethane bölümlerinin her gözaltı işlemi sonrasında temizlendiği, ayrıca haftalık olarak rutin temizlik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Yapılan incelemelerde nezarethanenin temiz ve düzenli olduğu görülmüştür.

24. İdare tarafından, nezarethanelerde gerçekleştirilen ilaçlama işlemlerinin belediye tarafından rutin olarak 6 ayda bir yapıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu uygulamaya ilişkin belge ve kayıtların incelenmesi talep edilmiş; bu işlemlere dair idare bünyesinde herhangi bir fizikî veya elektronik kaydın tutulmadığı ifade edilmiştir.

25. Odaların havalandırmasının nezarethane koridorunda bulunan pencere aracılığıyla sağlandığı, ısıtmanın ise koridorlarda yer alan kalorifer petekleriyle gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

26. Tutulanların içme suyu ihtiyacının, yemeklerle birlikte ve ihtiyaç hâlinde ayrıca olmak üzere ambalajlı sular aracılığıyla karşılandığı; yemek ihtiyacının ise kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeği olmak üzere 3 öğün şeklinde anlaşmalı bir lokantadan temin edildiği belirtilmiştir. Ayrıca, tutulanlar için içerisinde hazır gıda ürünlerinin bulunduğu kolilerin hazırlandığı ve ihtiyaç hâlinde bu kolilerde yer alan gıdaların tutulanlara verildiği ifade edilmiştir. Yapılan incelemede, söz konusu kolilerde bulunan bazı gıda ürünlerinin son kullanma tarihlerinin geçtiği tespit edilmiştir.

27. Merkezde ziyaret tarihine kadar geçen sürede sağlık durumu nedeniyle özel beslenme ihtiyacı bulunan herhangi bir tutulananın kalmadığı belirtilmiştir.

28. Tutulanların sağlık muayenelerinde hekime bilgi vermesi durumunda gözetim altında kaldıkları süre içerisinde ilaç kullanımlarına izin verildiği, kullanımlarının takip ve kontrol edildiği ifade edilmiştir. Tutulananın yanında ilacının bulunmaması halinde ise ilgili Cumhuriyet Savcısına bilgi verildiği ve Cumhuriyet Savcısının talimatına göre hekim tarafından reçete edilen ilaçların temin edilerek tutulana ulaştırıldığı belirtilmiştir.

29. Komutanlıkta bulunan acil ilk yardım dolabında yalnızca ağrı kesici ve soğuk algınlığı ilaçlarının bulunduğu, söz konusu ilaçların son kullanma tarihlerinin geçtiği ve dolapta bulunması gereken diğer temel ilk yardım malzemelerinin mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Rapor yazım süreci içerisinde ise ilk yardım ecza dolabının mevzuatta öngörülen şekilde düzenlendiğine ilişkin fotoğrafın Komutanlık tarafından Kurumumuza iletildiği görülmüştür.

30. Acil tıbbî müdahale gereken durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı, tutulanan hastaneye götürülmesi gereken hallerde ise ilgili Cumhuriyet Savcısına bilgi verildiği ve Cumhuriyet Savcısının talimatına göre görevli personel eşliğinde tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevkinin sağlandığı ifade edilmiştir. Ambulansın Komutanlığa ulaşma süresinin yaklaşık 10 dakika olduğu öğrenilmiştir.

31. İbadet etmek isteyen kişiler için Komutanlık tarafından seccade temin edildiği ifade edilmiştir.

32. Ziyaret Heyeti tarafından Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtları incelenmiş; gözaltına alınan kişinin nezarethaneye giriş-çıkış saati, gözaltına alınma nedeni, üst aramasında teslim edilen eşyalar, müdafî veya tercüman talep edip etmediği, talep etmişse gelen müdafinin bilgileri ve haber verilmesini istediği yakını gibi hususların defterde yer aldığı görülmüştür. Bununla birlikte, bazı tutulanların çıkış tarihi ve saatinin deftere kaydedilmediği anlaşılmıştır.

33. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtlarının görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından en son 24/10/2024 ve 31/5/2025 tarihinde incelendiği anlaşılmıştır.

34. Komutanlıkta, içerisinde kamera bulunmayan bir avukat görüşme odası mevcut olup odanın ses yalıtımının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir.

35. Komutanlıkta bir ifade alma odası bulunmakta olup odada, sesli ve görüntülü kayıt yapabilen bir kamera sistemi bulunmamaktadır.

36. Komutanlıkta kör nokta kalmayacak şekilde yeteri sayıda kamera bulunduğu ve kamera görüntülerinin 26 gün süreyle saklandığı görülmüştür. Kamera sisteminin kesintisiz güç kaynağına bağlı olduğu, elektrik kesintilerinde jeneratörün devreye girerek kayıtların kesintisiz devam etmesini sağladığı bilgisi alınmıştır.

37. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun girişine yakalanan/gözaltına alınan kişilerin sahip oldukları haklara ilişkin bilgilendirme formlarının Türkçe, Arapça, Fransızca, Rusça, Almanca ve İngilizce olarak 6 dilde asılı olduğu görülmüştür. Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu kişilere uygulanacak işlemlerde tercüman⁹ marifetiyle iletişim sağlandığı ve hakları konusunda bilgilendirildikleri ifade edilmiştir.

⁹ AİÖK Standartları, Nezarethanelerde CPT standartlarının uygulanmasına ilişkin gelişmeler, CPT/Inf (2002) 15, para. 44; “Özgürlüğü kısıtlanmış kişilerin hakları, bu kişilere söz konusu hakları bilmediği sürece pek bir değer taşımamaktadır. Bu nedenle polis nezaretine alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarıh olarak bilgi verilmesi şarttır. Bunun gerçekleşmesini sağlamak için, polis tarafından gözaltına alınan kişilere, söz konusu hakları açık bir biçimde belirten bir form nezaretlerinin başında sistematik olarak verilmelidir. Ayrıca söz konusu kişilerden, hakları konusunda bilgilendirildiklerine dair bir ifadeyi imzalamaları da istenmelidir.”

38. Nezarethane talimatnamesi ¹⁰ ve sanık hakları formunun mevcut olduğu görülmüştür.

39. Komutanlıkta yangın söndürme tüpleri ile yangın alarm sisteminin bulunduğu, bu ekipmanların son kullanma tarihlerinin uygun olduğu görülmüştür.

40. Tutulanların üzerlerinden çıkan değerli eşya, para ve benzeri eşyaların kilitli emanet dolaplarında muhafaza edildiği, söz konusu dolapların bulunduğu alanın kamera ile izlenmekte olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu dolaplara konulan eşyaların üst arama tutanağı ile kayıt altına alınarak tutulan kişinin dosyasına eklendiği ifade edilmiştir.

41. Tutulanların aramasının cinsiyet ayrımı gözetilerek kaba üst araması şeklinde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

42. Komutanlıkta 42 personelin görev yaptığı, bu personelin 2’şer saatlik zaman dilimleri hâlinde nezarethanede nöbetleşe çalıştığı ifade edilmiştir. Kadın tutulan olması halinde Komutanlıkta görev yapan 1 kadın personelin görevlendirildiği belirtilmiştir. Komutanlıkta görev yapan personelin yakalama ve gözaltına alma, etkili iletişim, zor kullanma yetkileri ile ilk yardım konularında eğitim aldığı bilgisi alınmıştır.

43. Son 1 yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen personel olmadığı öğrenilmiştir.

B. Yol Döndü Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri

44. Komutanlık, 2019 yılında inşa edilerek aynı yıl içerisinde faaliyete başlamış olup şehir merkezine 37 km uzaklıkta yer almakta ve bölgeye toplu taşıma imkânı bulunmaktadır.

45. Toplam 10.653 m² açık alan ve 912,50 m² kapalı alan üzerinde hizmet veren Komutanlığın, yeni, fiziki şartlar ve teknolojik açıdan iyi durumda olduğu belirtilmiştir.

46. Komutanlık girişinde, engelli bireylerin binaya erişimini kolaylaştırmak amacıyla engelli rampası bulunduğu, ayrıca nezarethane odalarına merdivenler ve asansör aracılığıyla erişimin mümkün olduğu görülmüştür.

47. Ziyaret tarihinde nezarethanelerde tutulan bulunmadığı görülmüştür. Komutanlık bünyesinde cinsiyete göre ayırım yapılmamış 2 nezarethane odasının bulunduğu görülmüştür. Rapor yazım sürecinde, nezarethane girişlerine cinsiyet ayrımını gösteren tabelaların asıldığına ilişkin fotoğraflar Kurumumuzla paylaşılmıştır.

¹⁰ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmelik’inin “Nezarethane ve ifade alma odası” başlıklı 25’inci maddesinin beşinci fıkrasına göre “Nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır.”

48. Her bir nezarethane odası 400 cm uzunluğunda, 360 cm genişliğinde ve 280 cm yüksekliğindedir.

49. Her bir nezarethane odasında; yere sabitlenmiş, üzerinde siyah renkte vinleks ile kaplı silinebilir sünger mevcut olan, yatmaya ve oturmaya müsait, kapasite sayısı kadar oturak bulunmaktadır.

50. Nezarethanede kapasitesiyle eşit sayıda battaniyenin hazır bulundurulduğu, battaniyelerin temiz durumda olduğu ve kişilerin kendilerine zarar vermelerinin önlenmesi için kenar lastiklerinin kesilmiş olduğu görülmüştür.

51. Nezarethane odalarında acil çağrı butonlarının bulunduğu görülmüştür. Nezarethanede tutulan kişilerin, acil durumlarda söz konusu butonlar aracılığıyla nöbetçi personel ile iletişime geçebildiği anlaşılmıştır.

52. Nezarethane odaları içerisinde tuvalet, banyo ve lavabo yer almakta olup tuvalet ve banyo bölümü yatma/oturma alanından kapı ile ayrılmaktadır. Yapılan incelemede, tuvalet ve banyoya ortadan bölmeli çift kanatlı kapıdan giriş sağlandığı, kapı kanatlarının içeride bulunan kişinin rahatlıkla görülebileceği şekilde aralıklı olduğu ve bu nedenle mahremiyetin sağlanamadığı değerlendirilmiştir.

53. Tutulanların kendilerine zarar vermelerini önlemeye yönelik olarak banyo duş başlığı ve hortumunun duvara gömülü şekilde tasarlandığı görülmüştür. Tuvalet ve lavabo musluklarının akar vaziyette olduğu, ancak banyo ve tuvaletin engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

54. Nezarethanede bulunan banyo ve lavabolarda sıcak suyun mevcut olmadığı görülmüş ancak Komutanlık yetkililerince nezarethanelerde tutulan bulunduğu süre boyunca sıcak ve soğuk suyun kesintisiz şekilde sağlandığı belirtilmiştir.

55. Tuvalet ve banyo bölümünde sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu, şampuan gibi ürünlerin bulunmadığı görülmüş, bu ürünlerin ihtiyaç halinde tutulanlara verildiği öğrenilmiştir. Bu bölümde yapılan incelemede tuvalet ve banyoların genel olarak temiz olduğu görülmüştür.

56. Nezarethane bölümlerinin her gözaltı işlemi sonrasında temizlendiği ve haftanın başında rutin temizlik uygulamalarının gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyetince nezarethanelerin temizlik ve hijyen koşullarının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

57. Nezarethane odalarının yapay aydınlatmasının koridorda bulunan lambalar aracılığıyla, doğal aydınlatmasının ise oda içerisinde yer alan parmaklıklı ve telli pencerelerden alınan gün ışığıyla sağlandığı görülmüştür.

58. Odaların havalandırmasının nezarethane koridorunda bulunan pencere aracılığıyla sağlandığı, ısınmanın ise koridorlardaki kalorifer petekleri ile gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

59. Heyet tarafından yapılan değerlendirmede, nezarethane demir parmaklıklarının kolaylıkla esneyebildiği görülmüştür. Bu durumun, güvenlik zafiyetine yol açabileceği, tutulanların kendilerine veya başkalarına zarar verme riskini artırabileceği ve kaçma girişimlerine imkân tanıyabileceği değerlendirilmiştir.

60. Tutulanların içme suyu ihtiyacının ambalajlı sulardan, yemek ihtiyacının ise iâşe bedeli üzerinden anlaşmalı bir firmadan temin edildiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak tutulanlar için içerisinde hazır gıda ürünlerinin yer aldığı kolilerin oluşturulduğu, ihtiyaç halinde bu kolilerdeki gıdaların tutulanlara verildiği belirtilmiştir. Yapılan incelemede, kolilerin içerisindeki bazı gıdaların son kullanma tarihlerinin geçtiği görülmüştür.

61. Acil tıbbî müdahale gereken durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı, ambulans gelene kadar geçen sürede ilk yardım eğitimi alan personel tarafından müdahale yapıldığı, tutulanın hastaneye götürülmesi gereken hallerde ise ilgili Cumhuriyet Savcısına bilgi verildiği ve Cumhuriyet Savcısının talimatına göre görevli personel eşliğinde tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevkinin sağlandığı ifade edilmiştir. Ambulansın Komutanlığa ulaşma süresinin yaklaşık 15 dakika olduğu öğrenilmiştir.

62. Komutanlıkta dilek ve şikâyet kutularının bulunduğu görülmüştür. Komutanlık ile gerçekleştirilen görüşmelerde, tutulanların talepte bulunmaları halinde görevli personel tarafından kendilerine kalem ve kâğıt temin edildiği ifade edilmiştir.

63. Tutulanların sağlık muayenelerinde, hekime bilgi vermeleri durumunda gözetim altında buldukları süre boyunca ilaç kullanmalarına izin verildiği; ilaç kullanımının düzenli olarak takip ve kontrol edildiği ifade edilmiştir. Tutulanın yanında ilacının bulunmaması halinde ise ilgili Cumhuriyet Savcısına bilgi verildiği ve Cumhuriyet Savcısının talimatına göre hekim tarafından reçete edilen ilaçların temin edilerek tutulana ulaştırıldığı belirtilmiştir.

64. Komutanlıkta 1 adet ilkyardım dolabının bulunduğu; ancak dolabın içerisinde müdahale için gerekli araç-gereç ve tıbbi malzemelerin bulunmadığı görülmüştür. Rapor yazım sürecinde ilkyardım dolabı prosedüre uygun şekilde temin edilmiş ve fotoğrafı Kurumumuzla paylaşılmıştır.

65. Tutulanların aramasının cinsiyet ayrımı gözetilerek kaba üst araması şeklinde gerçekleştirildiği personel tarafından ifade edilmiştir.

66. Komutanlıkta kamera odasında gerçekleştirilen incelemede, nezarethanelerde kör nokta kalmayacak şekilde yeteri sayıda kamera bulunduğu; kameraların 20 gün süreyle kayıt yaptığı anlaşılmıştır. Kameralardan birinin gece görüş özelliğine sahip olduğu belirtilmiştir. Kamera kayıtları incelendiğinde herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır. Ayrıca, olası güç kesintilerine karşı jeneratör ve özel alanın mevcut olduğu bilgisi verilmiştir.

67. İdare tarafından, nezarethanelerde gerçekleştirilen ilaçlama işlemlerinin belediye tarafından rutin olarak 6 ayda bir yapıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu uygulamaya ilişkin belge ve kayıtların incelenmesi talep edilmiş; bu işlemlere dair İdare bünyesinde herhangi bir fizikî veya elektronik kaydın tutulmadığı ifade edilmiştir.

68. Merkezde avukat görüşmelerinin gerçekleştirildiği 1 oda bulunmaktadır. Bu odada kamera bulunmadığı görülmüştür. Avukat görüşme odasında ses yalıtımı sağlanamadığı değerlendirilmiştir.

69. İbadet etmek isteyen kişiler için seccade temin edildiği ifade edilmiştir.

70. Ziyaret Heyeti tarafından Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtları incelenmiş; gözaltına alınan kişinin nezarethaneye giriş-çıkış saati, gözaltına alınma nedeni, üst aramasında teslim edilen eşyalar, müdafî veya tercüman talep edip etmediği, talep etmişse gelen müdafinin bilgileri ve haber verilmesini istediği yakını gibi hususların defterde yer aldığı görülmüştür. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter kayıtlarının görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından en son 12/5/2025 tarihinde incelendiği anlaşılmıştır.

71. Komutanlıkta sesli-görüntülü kayıt yapan kamera sisteminin mevcut olduğu bir ifade alma odasının bulunduğu görülmüştür. Bu kayıtların 1 yıl süre ile saklandığı belirtilmiştir.

72. Komutanlıkta yangın söndürme tüpleri ile yangın alarm sisteminin bulunduğu, bu ekipmanların son kullanma tarihlerinin uygun olduğu görülmüştür.

73. Tutulanların üzerinden çıkan değerli eşya, para vb. eşyalarının emanet dolaplarında saklandığı öğrenilmiştir.

74. Nezarethane talimatnamesinin Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Arapça olmak üzere 6 dilde olmak üzere nezarethane koridorunda asılı olduğu görülmüştür.

75. Komutanlıkta 47 personelin görev yaptığı, bu personelin 2'şer saatlik zaman dilimleri hâlinde nezarethanede nöbetleşe çalıştığı ifade edilmiştir. Kadın tutulan olması halinde Komutanlıkta görev yapan 1 kadın personelin görevlendirildiği belirtilmiştir. Komutanlıkta görev yapan personelin hizmet içi eğitim kapsamında yakalama ve gözaltına alma, etkili iletişim ve zor kullanma yetkileri ile ilk yardım konularında eğitim aldığı belirtilmiştir.

76. Son 1 yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen personel olmadığı öğrenilmiştir.

III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

77. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Komutanlık tarafından, Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, İlçe Jandarma Komutanlığı personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Gevaş İlçe Jandarma Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

78. Komutanlık bünyesindeki nezarethanelerin girişine yalnızca merdivenlerle erişilebildiği anlaşıldığından asansör veya engelli rampasının bulunmaması sebebiyle engelli bireylerin kullanımına uygun makul düzenlemelerin¹¹ yapılması,

79. Nezarethanelerde bulunan banyo ve tuvaletlere sıcak su sağlanması için gerekli çalışmaların başlatılması,

80. Nezarethane odalarının doğal ışık almasını sağlamak amacıyla, güvenlik zafiyeti oluşturmayacak şekilde pencerelerdeki karartmaların kaldırılması,

81. Mahremiyetin sağlanabilmesi amacıyla tuvalet girişindeki kapı kanatları arasındaki boşluğun giderilmesi,

82. Banyo ve tuvaletin engelli bireylerin kullanımını için erişilebilir hale getirilmesi,

83. İlk yardım dolabında eksik olduğu değerlendirilen temel ilk yardım malzemelerinin temin edilmesi,

84. Son kullanma tarihi geçen gıda kolisi içerisindeki ürünlerin yenileri ile değiştirilmesi ve aralıklarla kontrollerinin sağlanması,

85. Komutanlık bünyesindeki güvenlik kamerası kayıt sürelerinin en az 30 gün olacak şekilde uzatılmasına ilişkin gerekli düzenlemenin yapılması,

86. Tutulanların dilekçe ve şikâyetlerini yazılı olarak iletebilmeleri amacıyla dilekçe ve şikâyet kutularının uygun alanlara yerleştirilmesi,

¹¹ 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine göre: "Makul düzenleme; engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder."

87. Nezarethaneye alınan kişilere ilişkin kayıtların düzenli ve sistematik olarak tutulması,

88. Avukat görüşmelerinin gizliliği ve savunma hakkının etkin şekilde kullanılabilmesi amacıyla, söz konusu görüşme odasında ses yalıtımının yeterli hâle getirilmesine yönelik gerekli teknik düzenlemelerin yapılması,

89. İfade alma odasına sesli kayıt özelliğine sahip güvenlik kamerası yerleştirilmesi,

90. Komutanlıkta yürütülen her türlü işleyişin fizikî ve elektronik ortamda sistematik olarak kayıt altına alınması,

hususları tavsiye edilmektedir.

2. Yoldöndü Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

91. Mahremiyetin sağlanabilmesi amacıyla tuvalet girişindeki kapı kanatları arasındaki boşluğun giderilmesi,

92. Banyo ve tuvaletin engelli bireylerin kullanımı için erişilebilir hale getirilmesi,

93. Nezarethanelerinde bulunan banyo ve tuvaletlerde sıcak su sağlanması için gerekli çalışmaların başlatılması,

94. Nezarethane parmaklıklarındaki esnemenin giderilmesi amacıyla gerekli çalışmaların yürütülmesi,

95. Komutanlıkta yürütülen her türlü işleyişin fizikî ve elektronik ortamda sistematik olarak kayıt altına alınması,

96. Son kullanma tarihi geçen gıda kolisi içerisindeki ürünlerin yenileri ile değiştirilmesi ve aralıklarla kontrollerinin sağlanması,

97. Avukat görüşme odasında görüşmelerin gizliliğini sağlayacak şekilde etkin bir ses yalıtımının sağlanması,

98. Komutanlık bünyesindeki güvenlik kamerası kayıt sürelerinin en az 30 gün olacak şekilde uzatılmasına ilişkin gerekli düzenlemenin yapılması,

hususları tavsiye edilmektedir.